

PRAVNE POTI VARSTVA PRED DISKRIMINACIJO

Kazalo

Definicije	1
Uvod	2
Ko diskriminira oseba zasebnega prava	3
Ko diskriminira delodajalec	5
Ko diskriminira oblastni organ	7

Kaj je diskriminacija?

Z izrazom diskriminacija označujemo **neupravičeno neenako obravnavanje** posameznikov na podlagi osebne okoliščine, ki ima za cilj ali posledico oviranje enakopravnega priznavanja ali uživanja temeljnih človekovih pravic in svoboščin oziroma drugih pravic in ugodnosti.

Zaradi tega vsako nedopustno, nepravilno ali krivično obravnavanje še ne pomeni diskriminacije. Za prepovedano diskriminacijo lahko štejemo zgolj tisto neenako obravnavo, do katere prihaja **zaradi osebnih okoliščin posameznika**.

Kdaj je neenako obravnavanje dovoljeno?

Vsako neenako obravnavanje zaradi osebne okoliščine ne predstavlja nedopustne diskriminacije, saj pravni red predvideva izjeme od splošne prepovedi diskriminacije. Tako je neenako obravnavanje **dovoljeno, če temelji na legitimnem cilju** in so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna, potrebna in sorazmerna.

Npr. prosto delovno mesto paznice v ženskem zaporu, razpisano samo za osebo ženskega spola (zaradi osebnega pregleda zapornic)

Kaj je osebna okoliščina?

Osebna okoliščina je **prirojena ali pridobljena osebna značilnost**, lastnost, stanje ali status, ki je praviloma trajno in nezdružljivo povezana z določenim posameznikom in njegovo osebnostjo (zlasti identiteto), ali pa jih posameznik ne spreminja zlahka.

Med osebne okoliščine tako med drugim štejemo npr.: spol, narodnost, raso, invalidnost, starost, spolno usmerjenost, vero ali prepričanje itd.

Kdo diskriminira?

Glede na to kdo posameznika diskriminira, so mu na voljo različne oblike pravnega varstva.

Osebe zasebnega prava:

- drug posameznik
- podjetje

Delodajalec:

- podjetje
- država

Oblastni organ:

- s konkretnim ravnanjem
- s posamičnim pravnim aktom
- s splošnim pravnim aktom

Brošura, ki je pred vami je namenjena predvsem **ozaveščanju o pravno prepovedani diskriminaciji** in obstoječih pravnih poteh, ki so posameznikom na voljo. V kolikor menite, da ste sami diskriminirani, vam priporočamo, če je to le mogoče, da poiščete **pomoč odvetnika**, saj vem bo ta najbolje znal svetovati v vašem konkretnem primeru. Alternativno se lahko obrnete na **Zagovornika načela enakosti**. Ena od njegovih nalog je namreč zagotavljanje neodvisne pomoči diskriminiranim osebam pri uveljavljanju pravic v zvezi z varstvom pred diskriminacijo.

V primeru postopka znotraj prodiskriminacijskega varstva velja posebnost (obrnjeno dokazno breme). V postopkih uveljavljanja varstva pred diskriminacijo je posamezniku načeloma olajšano dokazovanje protipravnosti ravnanja, tj. diskriminacije. Dovolj je, da posameznik svoje navedbe, da je bil diskriminiran, podkrepi z ustreznimi navedbami (jasen opis dogodkov in osebne okoliščine). Nato mora oseba, ki je obtožena diskriminacije, dokazati, da posameznika ni diskriminirala.

KO DISKRIMINIRA OSEBA ZASEBNEGA PRAVA

(npr. ko osebe ne želijo postreči v restavraciji, ker je določene rase)

SODNO VARSTVO

PRAVDNI POSTOPEK

(sodišče ugotavlja, ali lahko ugotovi zahtevi, ki jo je v tožbi postavila tožena stranka)

Začne se s tožbo prizadetega, v kateri ta lahko zahteva:

prenehanje s kršitvami osebnostih pravic, prenehanje diskriminatornega ravnanja, preprečitev določenega diskriminatornega ravnanja ali odstranitev posledic diskriminacije.

nadomestilo:
zakonsko omejeno od 500 do 5.000 EUR

odškodnino:
potrebno je dokazati obstoj diskriminacije, nastanek škode ter vzročno zvezo med diskriminacijo in škodo.

Odškodnino lahko posameznik dobi le za pravno priznano škodo.

Pravo priznava **nepremoženjsko škodo** - duševne bolečine posameznika, ki je bil diskriminiran (npr. nespečnost, anksioznost) in **premoženjsko škodo** - zmanjšanje premoženja.

V okviru pravnega postopka lahko posameznik kombinira različne zahtevke (npr. hkrati zahteva odškodnino in prenehanje diskriminatornega ravnanja).

Povprečno trajanje postopka: 11 mesecev

Stroški postopka:

odvisni so od vrednosti spornega predmeta (tj. višine zahtevane odškodnine), ocena stroškov:
odškodnina v višini 1.500 EUR - 965,00 EUR,
odškodnina v višini 5.000 EUR - 1.237,90 EUR,
odškodnina v višini 15.000 EUR - 1.708,20 EUR.

KAZENSKI POSTOPEK

(sodišče ugotavlja, ali je oseba storila kaznivo dejanje in ali je zanj odgovorna)

Začne se lahko ovadbo prizadetega (pri policiji ali DT) postopek nadaljuje državni organi sami samodejno, če zanj izvedo pristojni državni organi,

Diskriminirana oseba **ni** stranka v postopku, je pa lahko (in pogosto je) poklicana, da v postopku sodeluje kot priča (v tem primeru načeloma mora pričati).

Namen postopka je kaznovanje in **ne** povrnitev škode.

KO DISKRIMINIRA OSEBA ZASEBNEGA PRAVA

(npr. ko osebe ne želijo postreči v restavraciji, ker je določene rase)

UPRAVNO VARSTVO

Diskriminirana oseba lahko sproži inšpekcijski postopek pri pristojni inšpekcijski službi (npr. tržni inšpektorat).

Inšpektorat ugotavlja pravilnost delovanja, lahko sproži prekrškovni postopek ali naloži odpravo kakšne kršitve.

Vloga diskriminirane osebe podobno kot pri kazenskem postopku *(glej spodaj)*.

DRUGE OBLIKE VARSTVA

ALTERNATIVNI NAČINI

arbitraža
mediacija

ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

(glej spodaj)

KO DISKRIMINIRA DELODAJALEC

(npr. ko delodajalec odpove pogodbo o zaposlitvi ženski, ker je noseča)

Navedene poti se nanašajo na zasebnega delodajalca, kjer so pravila pri javnem delodajalcu drudrugačna, je posebej opozorjeno.

SODNO VARSTVO

POSTOPKI PRED DELOVNIM IN SOCIALNIM SODIŠČEM

V primeru ugotovitve nezakonnosti odpovedi pogodbe o zaposlitvi se delavec:

a) vrne na delovno mesto in se mu prizna delovno dobo za čas nezakonite odpovedi, izplača plačo in ga prijavi v socialna zavarovanja.

b) na podlagi interesa obeh strank ne more vrniti na delovno mesto oziroma je nadaljevanje delovnega razmerja nemogoče je mogoča sodna odpoved pogodbe o zaposlitvi:

- tožbo je potrebno vložiti v roku 30 dni od vročitve odpovedi,
- posamezniku se prizna delovna doba in druge pravice iz delovnega razmerja v času trajanja sodnega postopka,
- posameznik je upravičen do denarnega povračila v višini največ 18 mesečnih plač.

Možni so tudi drugi postopki vezani na diskriminacijo pred delovnim in socialnim sodiščem npr. zagotovitev dela prostega dneva zaradi ne članstva v sindikatu, pri čemer je pogoj zahteva po prenehanju kršitve pri delodajalcu (*glej zgoraj*).

Če je delodajalec država, lahko delavec zahtev odškodnino in/ali nadomestilo (*glej pravdni postopek zgoraj*), če je delodajalec zasebnik, lahko delavec zahteva odškodnino (rok: 30 dni od prejema obvestila o neizbiri).

Povprečno trajanje postopka: 13 mesecev.
Stroški se gibljejo med 600 in 1.300 evri.

POSTOPEK PRED UPRAVNIM SODIŠČEM

ponovitev razpisa
(neizbran kandidat)

KAZENSKI POSTOPEK

(*glej kazenski postopek zgoraj*)

Posebno kaznivo dejanje: šikaniranje na delovnem mestu, ki ga lahko stori tako delodajalec, kot druga oseba (npr. sodelavec), če drugega delavca na delovnem mestu ali v zvezi z delom spolno nadleguje, izvaja psihično nasilje, ga trpinči ali neenako obravnava, pri tem pa povzroči ponižanje ali prestrašenost.

KO DISKRIMINIRA DELODAJALEC

(npr. ko delodajalec odpove pogodbo o zaposlitvi ženski, ker je noseča)

Navedene poti se nanašajo na zasebnega delodajalca, kjer so pravila pri javnem delodajalcu drudrugачna, je posebej opozorjeno.

UPRAVNO VARSTVO

Prekrškovni postopek:

posameznik lahko o kršitvi obvestiti Inšpektorat za delo, ki lahko v primeru ugotovitve diskriminacije oz. spolnega ali drugega nadlegovanja, delodajalcu izreče globo za prekršek v višini od 3.000 do 20.000 EUR.

Delavec mora obvestiti inšpektorja, če želi odpovedati pogodbo o zaposlitvi, ker ga delodajalec diskriminira (*glej postopki pri delodajalcu*).

POSTOPKI PRI DELODAJALCU

Kot pogoj za kasnejše sodno varstvo (glej zgoraj)

Odpoved pogodbe:

ko diskriminirana oseba želi odpovedati pogodbo o zaposlitvi (zaradi diskriminacije) pisno opomne delodajalca in inšpektorat (*glej upravno varstvo*), če delodajalec v 3 dneh ne odpravi kršitve, lahko delavec v 30 dneh odpove pogodbo o zaposlitvi, če delodajalec ne ravna kot mora v tem primeru (npr. ne prizna pravic, ki gredo delavcu iz tega naslova) *glej sodno varstvo*.

Prenehanje kršitve:

kadar diskriminirana oseba želi od delodajalca prenehanje kršitve (npr. zagotovitev dela prostega dne) zahteva prenehanje kršitve, če delodajalec v 8 dneh ne odpravi kršitve se v 30 dneh izvrši tožba (*glej sodno varstvo*).

Če je delodajalec **država**, mora delavec vedno najprej zahtevati odpravo kršitve pri delodajalcu, nato se pritožiti na komisijo, šele nato se obrne na sodno varstvo.

Posameznik se lahko odloči, da bo poizkušal prenehanje diskriminacije doseči v okviru postopkov, ki so mu na voljo pri delodajalcu (neformalno) npr. po pravilih, ki jih ima podjetje v katerem je zaposlen za takšne primere.

DRUGO

- Alternativni načini:

posameznik in delodajalec se lahko odločita tudi za reševanje spora z mediacijo ali arbitražo, ki sta praviloma hitrejši in cenejši kot sodni postopek. Postopek je mogoče sprožiti v roku 30 dni od poteka 8 dni, ki jih ima na voljo delodajalec za prenehanje kršitve (*glej drugi zahtevki*).

Če arbitraža ali mediacija ni uspešno zaključena v roku 90 dni od sklenitve dogovora, lahko delavec v 30 dneh uveljavlja varstvo pred sodiščem.

- Varuh človekovih pravic (*glej zgoraj*)
- Zagovornik načela enakosti (*glej zgoraj*)

KO DISKRIMINIRA OBLASTNI ORGAN

(npr. s strani uradnika na upravni enoti; sodnika v sodnem postopku; uradne osebe v občinski upravi ipd.)

KRŠITEV Z MATERIALNIM DEJANJEM

(npr. osebo ustavi policist oziroma ga preišče, ker je Rom.)

- **Prijava na inšpekcijo oziroma nadzorstveni organ:**

obstaja večje število inšpektoratov, ki so pristojni za različna področja.

- **Podaja predloga za obravnavo diskriminacije Zagovorniku načela enakosti:**

ta preuči zadevo in ponudi pravno pomoč glede tega, kam se obrniti v konkretnem primeru. V pristojnosti ima tudi izvajanje inšpekcijskega postopka.

Obrazec za podajo predloga je dostopen na spletni strani Zagovornika načela enakosti. Postopek je brezplačen.

- **Varuh človekovih pravic:**

neodvisen organ, ki obravnava kršitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Pomoči nudi po tem, ko so izkoriščene vse ostale možne pravne oblike pomoči (npr. pritožba zoper upravno/sodno odločbo) in se je morebiten sodni postopek že zaključil. Izdaja priporočila, ki zavezujejo javne organe, v primeru neupoštevanja varuh lahko izvede političen (medijski) pritisk.

Pobudo lahko Varuhu pošljete elektronsko ali po pošti. Postopek je neformalen in brezplačen.

KRŠITEV S POSAMIČNIM AKTOM

(npr. kadar do kršitve pride v upravnem postopku – upravna enota izda zavrnilno odločbo na podlagi rase posameznika.)

- **Ustavna pritožba pred ustavnim sodiščem:**

po izkoristku vseh pravnih možnosti, torej pritožbi na odločbo in sprožitvi upravnega spora (kjer sledi pritožba, če je odločba negativna), lahko oseba vložijo ustavno pritožbo pred ustavnim sodiščem.

Obrazec za pritožbo je dostopen na spletni strani ustavnega sodišča. Postopek je brezplačen

- **Zagovornik načela enakosti**

(glej levo)

- **Varuh človekovih pravic**

(glej levo)

KRŠITEV S SPLOŠNIM AKTOM

zakonom ali drugim podzakonskim aktom, ki se nanaša na več oseb z določeno osebno lastnostjo (npr. neenake pravice raznospolnih in istospolno usmerjenih oseb.)

- **Pobuda za oceno ustavnosti in zakonitosti (predpis pred ustavnim sodiščem):**

pride v poštev, če je posameznik neposredno diskriminiran na podlagi zakona (npr. Zakona o dedovanju). Gre za pravno sredstvo, s katerim se uveljavlja neskladnost zakona z Ustavo ali neskladnost podzakonskega predpisa ali splošnega akta, izdanega za izvrševanje javnih pooblastil, z Ustavo ali zakonom.

V naprej pripravljena vloga je dostopna na spletni strani ustavnega sodišča. Postopek je brezplačen.

- **Zagovornika načela enakosti (glej levo):**

lahko poda zahtevo za presojo ustavnosti in zakonitosti, kar pomeni da ustavno sodišče mora vsebinsko obravnavati zadevo.

- **Varuh človekovih pravic (glej levo):**

lahko poda zahtevo za presojo ustavnosti in zakonitosti, kar pomeni da ustavno sodišče mora vsebinsko obravnavati zadevo.

Pravne poti varstva pred diskriminacijo

Avtorji: Žana Gerdej, Gal Gračnin, Zala Jelenc, Maja Ličen, Nika, Pavlica, Teja Pirnat, Rok Pučnik, Tisa Žitnik

Urednika: Tilen Štajnpihler Božič, Mojca Zadavec

Ljubljana, 2019

Brošura je nastala v okviru projekta *Pravne poti zagotavljanje varstva pred diskriminacijo (s posebnim ozirom na vlogo odvetnika)*, ki se je odvijal v sklopu projektov Po kreativni poti do znanja Javnega štipendijskega, razvojnega, invalidskega in preživninskega sklada Republike Slovenije.

Javni štipendijski, razvojni,
invalidski in preživninski
sklad Republike Slovenije

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SKLAD
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

Pravna fakulteta
Univerza v Ljubljani